

MAGYAR NEMZET

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII., Kerepesi-ut 54. Athenaeum-épület.

Dr. JÓKAI MÓR és BEKSICS GUSZTÁV ADORJÁN SÁNDOR
főszerkesztők. felelős szerkesztő.

Egész évre 24 korona, félfévre 12 korona,
negyedévre 6 korona, egy hónapra 2 korona.
Egyes szám helyben és vidéken 8 fillér.

Budapest és Bécs.

Budapest, április 20.

A dualizmus politikai rendszere Magyarország gazdasági fejlődését kétségkívül nagyban előmozdította. Az azelőtt lekötött erők, az alkotmányos élet helyreállítása után, szabadon érvényesülhettek, az egyetemes politikai eszme kihatott a gazdasági élet minden nyilvánulására s a közszabadságok idővel anyagi javakat produkáltak. A nemzetgazdasági tudomány rég megállapította, hogy szoros összefüggés van az államszervezet és a gazdasági fejlődés között. Mennél kevésbé van korlatolva az egyének szabadsága és mennél több intézményes biztosítéka van az egyéni törekvés érvényesülésének, annál nagyobb sikerrel jár minden tevékenység s annál gyümölcsözőbb minden befektetés, úgy a szellemi, mint az anyagi.

Magyarország gazdasági fejlődésének arányairól hiteles és föltétlen megbízható adatokat szolgáltatnak azok a tanulmányok, a melyek a magyar kvótabizottságok előtt feküdtek s a melyek az elvitázhatlan tények és adatok erejével, mondhatni matematikai kényszerűséggel, rábírták a kvótabizottságot, hogy egy csekély töredék híjával, a legutóbb megállapított magasságban állapítsa meg Magyarország hozzájárulását a közös költségekhez. A gazdasági reláció tehát a két ország, Ausztria és Magyarország közt, az utóbbira nézve kedvező változást tüntet föl.

Nincs szükségünk arra, hogy a való

tények előtt szemet hunyjunk. Tudjuk jól, hogy Magyarországnak ez a gazdasági fellendülése nagyon szemet szurt bizonyos bécsi körökben s hogy agitáció és preszsió tárgyává akarták tenni ezt a jelenséget. Tudjuk azt is, hogy a magyar kormány és a magyar kvótabizottság szilárd-ságán, jogos és törvényes álláspontján hajótörést szenvedtek ezek a kísérletek s hogy ez országos fellendülésből csak annyi újabb terhet vállaltunk magunkra a közös intézmények érdekében, a mennyi bennünket számtani pontossággal megillet. Egy csekély töredéket rááldoztunk ugyan politikai tekinteteknek, de ennek ellenértékét megnyerjük a kiegyezés komplexumában, főleg abban, hogy a dualisztikus szervezet, a mely anyagi fejlődésünket előmozdította, továbbra is fenmarad s érvényesíti gazdaságfejlesztő hatását.

De ugyanakkor, a midőn Magyarország gazdasági fellendülésével agitáltak odaát egy képtelen magas kvóta mellett, egy másik csatakiáltás is felhangzott: Bécs és Budapest rivalitása, az utóbbinak állítólagos fölülkerekedése. Kidobták a tömegek közé a jelszót, hogy Budapest kezdi tulszárnyalni Bécset s hogy a magyar székesfőváros fejlődése sokkal nagyobb arányu a császárvárosénál.

Itt már aztán határozottan az irigység és a rosszakarat dolgozott ellenségeinkben. Mert, fájdalom, a dolog úgy áll, hogy Budapest az azelőtti fejlődéshez képest határozottan kezd visszamaradni.

Hogy Budapest, különösen a mióta a

régi három várost, Budát, Pestet és Ó-Budát egyesítették, fejlődött, nagyobbodott és szépült, az tagadhatatlan. 1870-ben, tehát 30 évvel ezelőtt, a három városnak összesen alig volt több 200.000 lakosánál. A legutóbbi népszámlálás és szakértők becslése szerint jelenleg 660.000 lakosa van a magyar székesfővárosnak. Nagyon természetes, hogy e lakosságszaporodással lépést kellett tartani a város terjeszkedésének is. Épült sok ház, ledőlt sok szűk és piszkos utcza, keletkeztek széles utak és utcák, emeltek diszes középületeket és magánpalotákat; szóval a népesség nagyarányu növekedése tágitotta a kereteket s mivel a spekulációnak is tere nyílt, az építkezési láz egyideig azt a benyomást keltette, mintha itt egy hihetetlen mesés, amerikai mintájú kibontakozás menne végbe. Hozzájárult az általános gazdasági fellendülés korszaka, a megnövekedett igények luxuban és higiéniai tekintetekben s mindezek a tényezők együttes hatása kiemelte a főváros külső képét a harmincz év előtti balkánszerű helyzetből. Persze, a ki a harmincz év előtti Pesthez hasonlítja a mai Budapestet, az óriási változást lát; csak hogy ha egy városnak, pláne egy fővárosnak a fejlődési viszonyait vizsgáljuk, nem elég, hogy annak mai állapotát egy régibbel hasonlitsuk össze, hanem össze kell hasonlitanunk ugyanazon időben a többi fővárosok fejlődését is. Ezt a módszert követve, egész más színben tűnik föl Budapest mai fejlettsége és állapota. Ne is vegyük Berlint, a mely szintén éppen a

70-es évektől kezdve kínál igen alkalmas összehasonlítást; csak maradjunk Bécsnél, a melyet Budapest állítólág tulszárnyal.

Nemrég egy pár adatot tett közzé statisztikai hivatalunk Budapest építkezéseiről. Hiányos és rendszertelen adatok ezek; de ez nem a statisztikai hivatal hibája, hanem a fővárosé. A statisztikai hivatal maga is keserű panaszra fakad s elmondja azokat a nehézségeket, a melyek a munka kellő időben való elkészítését lehetetlenné tettek. Érdekes és éppen nem örvendetes betekintést nyerünk e panaszok révén az általános fővárosi közigazgatási gépezetbe. A tanács esetről-esetre intézkedik, hogy a mutatkozó bajokon segítsen, de rendeleteit lassan és gyakran rosszul hajtják végre; a tanács hibák orvoslására ismét új rendeletet ad ki, de a tapasztalat szerint ezt ismét csak vontatva, vagy hibásan hajtják végre. E mellett általános a panasz a statisztikai hivatal követelése miatt és hogy kevés a munkaerő. Az iratváltások, sürgetések olyan sokáig huzódnak, hogy két évig tartott, a mig az 1897. év összes építkezési adatait a statisztikai hivatal megkapta.

Hat mi ugyanakkor megszereztük Bécs város statisztikai évkönyvét, ugyancsak a 1897. évről. S bámulattal és irigységgel lapoztuk végig. Nincs az osztrák főváros adminisztrációjának egyetlen apró mozzanata sem, a mely pontos, részletes statisztikai feldolgozásban megtalálható ne volna. Csupán Bécs város építkezési statisztikája nagyobb anyagot ölel fel ez egyetlen részletben, mint a mennyit mi Budapest székesfőváros összes adminisztrációjáról nyerünk.

Nos és mit látunk ebből az építkezési statisztikából? Azt, hogy Bécs fejlődése absolute nem marad hátra Budapesté mögött; sőt, daczára annak, hogy ott már a kereteket évszázadok fejlődése teremtette meg s a népességszaporodás nem oly hirtelen, mint nálunk volt, a város állandóan és fokozatosan nagyobbodik és szépül. Budapest leg több lakóházat 1896-ban és 1897-ben építettek. Ez volt az építkezési fénykorszak. S épült akkor 652 új lakóház. Bécsben

összes építkezéseit vesszük, azt találjuk, hogy Bécsben sokkal több új épület keletkezett, mint Budapesten. S ne feledjük, hogy mig Budapesten a lakóházak 2—3 emeletnél nem magasabbak, Bécsben 4—5 emeletes házak is jelentékeny számban épülnek.

Ime még egynéhány adat Bécs és Budapest fejlődéséről. Budapesten 1897. végén 660.000 lakos mellett volt 14.731 ház; ezeknek $\frac{2}{5}$ része földszintes. Bécsben 1.550.000 lakos mellett volt 31.968 lakóház; ezeknek $\frac{1}{4}$ része földszintes, 20% háromemeletes. Budapesten 1897. óta állandóan emelkednek az üres lakások; 97-ben volt 1448, 98-ban 3023, 99-ben 4044 üres lakás. Bécsben 1897-ben 1767 üres lakás volt s azóta nem hallunk Bécsből panaszt a lakások nagymérvű üresedéséről.

Hát ez az egypár adat eléggé frappáns czáfozata annak a mesének, hogy Budapest rivalizál Béccsel, vagy hogy pláne tulszárnyalja azt.

Fájdalom, szó sincs róla. A főváros adminisztrációja éppenséggel nem olyan, hogy ilyen becsvágy sarkalja. A mi fővárosunk urai rövidlátó, szatócspolitikat üznek. Ők pl. éppen a mostani válságos időkben arra a bölcs ötletre jutottak, hogy az erre az évre megállapított építkezési programot öt millióval redukálják. Ez csak egy futólagos példája a terv- és érzéknélküli adminisztrációnak.

A főhiba az, a mely lehetlenné teszi a főváros igazán világvárosias fejlődését, a városfejlesztési program hiánya. Ha az országos gazdasági állapotokban, az alkotmányos éra óta, határozott fellendülés tapasztalható, az abban leli okát, hogy van kormányzati program; egy magasabb, messzebbreható princípium, a mely a kormányt az országos ügyek intézésében vezet s egy kitűzött célnek szolgálatába állítja. Egy ily magasabb programnak teljes híján van a főváros. Az államkormányzatban rendszeres fejlődés és fejlesztés tapasztalható; a főváros kormányzatát ötletszerűség, kapkodás és partikuláris érdekek dominálása jellemzik. Nincs mért-

kedni kellene, nincs erős akarat, a mely egy határozott irányba tudná terelni az erőket.

Kegyetlen kritika, de, fájdalom, a mindennapi tapasztalat bizonyítja, hogy való. Nem bizhatunk a főváros jövőjében mindaddig, mig nem akadnak férfiak, a kik a világváros politikájának alapjait lerakják; egységes és egészséges tervezetet készítenek, a mely évszázadokra kijelöli a belső és külső terjeszkedés irányát és mérveit. Egy világváros fejlődésében az ötletszerűség és kapkodás nem egészséges tényezők s csakis egy okos, józan és messzelátó várospolitikai birja lerakni a nagy arányú fejlődés biztos bázisát, ha előbb kitűzi a határpóznakat s megépíti, de jól, a fundamentumot.

Egy igazi urbis conditort várunk és áhítózunk mi sóváran, a mi szeretett Budapestünk jövőjének érdekében.

Budapest, április 20.

— A képviselőház folyó évi április hó 24-én, kedden, délelőtt 11 órakor, ülést tart.

— A belügyi államtitkár. *Gulner Gyula* orsz. képviselő kineveztetését belügyminiszteri államtitkárrá — mint értesülünk — valószínűleg a vasárnap megjelenő »Budapesti Közlöny« fogja közölni. Ugyane számban lesz *Jakabffy Imre* fölmentése az államtitkári hivatal alól.

— Bízalom Széll Kálmánnak. *Udvarhely vármegye törvényhatósági bizottsága*, főképpen a képviselőválasztók fuvardíjáról szóló szabályrendelet megalkotása céljából, folyó hó 19-én rendkívüli közgyűlést tartott Hollaki Arthur főispán elnöklete alatt. A képviselőválasztók fuvardíja a közlekedési viszonyok és uttavolság figyelembevételével kilométerenkint átlag 20 fillért számítva, minden egyes községre nézve külön-külön 2—7 korona kikerekített összegben állapított meg.

Dr. *Daniel Gábor*, *Gyárfás Endre* országgyűlési képviselők, továbbá *Ugron János*, *Sébesi Akos*, *Sándor Mózes*, *Soó Gáspár* és *Daniel Elek* indítványt tettek, miszerint tekintve, hogy *Széll Kálmán* miniszterelnök egy éves kormányzásának ideje alatt megalkuvást nem tűrő határozottsággal és rendhíttelen akaratzilárd-sággal szerzett érvényt az ország lakóinak minden rétegében közhelyesséssel találkozott pro-